

De kwaliteit van de Enquête Beroepsbevolking

Het meten van de werkloosheid: permanent onderwerp van studie.

In *ESB* van 18 maart trekken Van Geuns en Van Waveren (Regioplan) de kwaliteit van de Enquête Beroepsbevolking (EBB) van het CBS in twijfel. Er is volgens hen iets mis met deze grootste persoonsenquête van Nederland (zo'n 120 duizend respondenten per jaar) en er moet zo snel mogelijk worden uitgezocht waaraan dat ligt, vooral door een non-responsanalyse.

Wat is er aan de hand?

In de EBB wordt gevraagd of men een werkloosheidsuitkering heeft. Er worden minder mensen met een uitkering teruggevonden dan er volgens gegevens van de uitkerende instanties zijn.

Het CBS stelt uit drie bronnen gegevens over werklozen samen: de registraties van de arbeidsbureaus, uitkeringsadministraties en de EBB. Uit de eerste bron blijkt dat in 1988 ongeveer 875 duizend mensen bij een arbeidsbureau stonden ingeschreven. Daarvan waren er maar 433 duizend werkloos: de overigen hadden al werk of waren niet voor werk beschikbaar. Dat blijkt echter niet uit de registraties van de arbeidsbureaus omdat de informatie over de arbeidsmarktsituatie van de ingeschrevenen vervuild is. Of de ingeschrevenen daadwerkelijk werkloos zijn wordt daarom afgeleid uit de opgave die ze zelf doen in de EBB. In die enquête geven ze op wat hun actuele arbeidsmarktsituatie is. Maandelijks wordt het EBB-bestand op persoonsniveau gekoppeld aan dat van de arbeidsbureaus. Van de ingeschrevenen kan zo worden bepaald hoeveel er daadwerkelijk (geregistreerd) werkloos zijn. Een dergelijke verificatiemogelijkheid bestaat niet bij de derde gegevensbron: de uitkeringsadministraties. Het CBS beschikt momenteel niet over de gegevens die voor koppeling op persoonsniveau met de EBB nodig zijn, maar kan alleen geaggregeerde gegevens over het aantal mensen met een werkloosheidsuitkering vaststellen. Deze personen kunnen al dan niet bij een arbeidsbureau

staan ingeschreven en al dan niet werkloos zijn. Of dat laatste het geval is, zou in beginsel uit de EBB moeten blijken, omdat daarin aan de respondenten wordt gevraagd of ze een uitkering hebben. Uit de uitkomsten van deze vraag blijkt echter de genoemde onderschatting. In 1988 ging het om 107 duizend personen, waarvan 89 duizend RWW'ers. Eén oorzaak van deze onderschatting zou selectieve non-respons kunnen zijn: mensen met een werkloosheidsuitkering zijn relatief vaak non-respondent. In Nederland is de non-respons over het algemeen hoog, hoger dan in het buitenland. Daardoor is het gevaar van vertekeningen in de uitkomsten groot. Vertekening kan optreden zodra een bepaalde bevolkingsgroep iets meer non-respons vertoont dan andere. Daarom wordt in de EBB gecorrigeerd voor verschillen in non-respons tussen demografische groepen en regio's. Ook na deze correctie kan er natuurlijk nog vertekening overblijven, als er binnen demografische groepen en regio's selectieve non-respons bestaat.

Om na te gaan of dat zo is, doet het CBS veel onderzoek waarin de uitkomsten van de EBB worden vergeleken met gegevens uit andere bronnen zoals enquêtes bij bedrijven en instellingen, registraties van de belastingdienst en uitvoeringsorganen sociale zekerheid, en registraties van de arbeidsbureaus. Dergelijk onderzoek is onder meer uitgevoerd over de aantallen werkzame personen, de allochtonen, schoolverlaters, herintreders, mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering, de bevolking naar opleidingsniveau, de ingeschrevenen bij een arbeidsbureau. Tot nu toe blijkt dat de kwaliteit van de EBB uitkomsten verrassend goed is, ondanks het probleem van de internationaal gezien hoge non-respons. De enige categorie waarbij aanwijzingen zijn gevonden voor vertekening door selectieve non-respons, is die van de personen met een werkloosheidsuitkering. Het probleem is veel beperkter dan Van

Geuns en Van Waveren suggereren en het onderzoek waarom zij vragen vindt al een aantal jaren plaats. De resultaten van dit onderzoek zijn uitvoerig gepubliceerd in CBS-publikaties zoals de *Sociaal-economische maandstatistiek* en dus voor iedereen toegankelijk en verifieerbaar. Als de onderschatting wordt veroorzaakt door selectieve non-respons, moet het gaan om mensen die niet staan ingeschreven bij een arbeidsbureau. Dat kan worden afgeleid uit het feit dat het aantal ingeschrevenen in de EBB niet wordt onderschat. Het onderzoek van Van Geuns en Van Waveren leidt niet tot informatie over de relatie tussen uitkeringsadministraties en de EBB: zij koppelen gegevens uit de uitkeringsadministraties met die van de arbeidsbureaus. Op grond daarvan concluderen zij dat het aantal niet-ingeschreven RWW'ers niet zo groot is (48 duizend). Als dat klopt kan selectieve non-respons nooit de hele onderschatting van het aantal uitkeringen in de EBB veroorzaken. Zeker niet als wordt bedacht dat een deel van de niet-ingeschrevenen, in de EBB gewoon wordt waargenomen. Er is naast selectieve non-respons maar één andere oorzaak voor de onderschatting in de EBB denkbaar: onderrapportage. Dit wil zeggen dat mensen met een uitkering wel responderen in de EBB, maar niet vertellen dat ze een uitkering hebben. Als dit inderdaad op grote schaal voorkomt roept het de vraag op waarom men die uitkering niet opgeeft. Het is deze vraag (en niet, zoals Van Geuns en Van Waveren schrijven, de onderschatting als zodanig) die bij sommigen de connotatie van 'fraude' oproept. Het CBS heeft niets echter nooit geschreven, omdat er niets over bekend is. Non-responsonderzoek kan daar niets aan veranderen. Er is maar één mogelijkheid om meer duidelijkheid te krijgen: koppeling op persoonsniveau van de (RWW-) bestanden van de sociale diensten aan die van de EBB. Het CBS heeft daarvoor een onderzoeksopzet klaarliggen. Uitvoering daarvan vereist onder meer dat de benodigde bestanden voor het CBS beschikbaar komen. Het onderzoek van Regioplan heeft over de oorzaken van de onderschatting weinig nieuws opgeleverd.

C.A. van Bochove

De auteur is hoofd van de hoofdafdeling Arbeid en lonen van het Centraal Bureau voor de Statistiek.